

Nr 32.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående förvaltningen av pastoratens boställsskogar.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 145, vilken behandlats av tredje lagutskottet, ha herrar *Pettersson* i Ersbacken och *Staxång* föreslagit, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om vidtagande av åtgärder för en närmare utredning av frågan, huruvida den nu tillämpade ordningen beträffande förvaltningen av pastoratens boställsskogar kan sägas vara i överensstämmelse med de principer, som lågo till grund för 1932 års boställsordning».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionärernas förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från kammarkollegium, stiftsnämnderna i Uppsala, Linköping och Västerås samt Svenska pastoratens riksförbund. Därjämte ha representanter för riksförbundet fått företräde inför utskottet.

Gällande bestämmelser m. m.

Ecklesiastika boställsordningen av år 1932 upptar i 44 § bestämmelser rörande pastorats skogsbiträde, vilka särskilt beröras i motionen. Efter lagändring år 1942 stadgar paragrafen bl. a. följande.

För skötseln av löneboställes skog skall hos pastoratet finnas anställt ett särskilt biträde (pastoratets skogsbiträde). Stiftsnämnden må föreskriva, att skogsbiträde skall anställas av två eller flera pastorat gemensamt.

Skogsbiträde utses av stiftsnämnden efter av vederbörande pastorat företaget val, som, där två eller flera pastorat skola gemensamt anställa skogsbiträde, förrättas av pastoraten vart för sig. Innan valet företages, skall stiftsjägmästaren beredas tillfälle avgiva yttrande rörande de sökandes lämplighet för uppdraget. Där skogsbiträde skall anställas hos allenast ett pastorat eller där två eller flera pastorat skola gemensamt anställa sådant biträde och pastoraten äro om valet ense, skall den valde av stiftsnämnden utses, försä vitt nämnden finner honom för uppdraget lämplig. Hava för sistnämnt fall pastoraten icke enats om valet skall en av de valde, vilken stiftsnämnden finner för uppdraget lämplig, av nämnden utses till skogsbiträde.

Kan sökande, varå vederbörande pastorats val fallit, icke av stiftsnämnden såsom skogsbiträde godkännas, äger nämnden utse annan som nämnden prövar därtill skickad.

Skogsbiträde skall för uppdraget äga att av vederbörande pastorat uppbära skäligt arvode, som stiftsnämnden bestämmer.

I *proposition nr 144/1942* uttalades, att förfarandet vid stiftsnämnds utseende av skogsbiträde borde bli ungefär följande.

Stiftsnämnden bestämmer till en början, i vilken omfattning och på vad sätt pastoraten inom stiftet, med hänsyn till boställsskogarnas belägenhet, deras storlek och beskaffenhet i övrigt samt andra å frågan inverkan omständigheter skola i skogsförvaltningshänseende sammanföras till distrikt med gemensamt skogsbiträde. Sedan klarhet sålunda vunnits om biträdenas blivande tjänstgöringsområden, inforrar stiftsnämnden yttrande från vederbörande pastorats kyrkoråd (boställsstyrelse) dels beträffande omfattningen av de göromål i pastoratets tjänst, som — utöver bestyret med virkesutsyningen å förekommande boställsskog — må befinnas böra uppdragas åt biträdet, dels ock beträffande beloppet av det arvode, som anses skäligen böra för uppdraget utgå. Efter det stiftsnämnden i dessa frågor träffat avgörande, har vederbörande kyrkoråd (boställsstyrelse) att rörande den eller de personer, som hos pastoratet må hava anmält sig såsom sökande till befattningen, inhämta stiftsjägmästarens yttrande över deras lämplighet för uppdraget. Härefter förrättas av vederbörande pastorat val av skogsbiträde. Sedan pastoratet om valresultatet gjort anmälan till stiftsnämnden, utser nämnden, med den fria prövningsrätt här förut sagts, den person, som skall av pastoratet såsom skogsbiträde anställas.

I anslutning till vad i propositionen anförts utfärdades år 1942, utöver lag om ändring av ecklesiastika boställsordningen, även *kungörelse om ändrad lydelse av 3 kap. 1 § kungörelsen den 15 februari 1935 (nr 19) med bestämmelser angående tillämpningen av ecklesiastik boställsordning (SFS nr 853/1942)*.

Sedan statens sakrevision uppdragit åt ledamoten av riksdagens andra kammare G. Hellbacken, jägmästaren G. Tamm, skogschefen G. Wesslén samt sekreteraren hos sakrevisionen S. Granström att verkställa granskning av det praktiska utförandet av stiftsnämndernas verksamhet i avseende å ecklesiastik boställsjord, framlade granskningsmännen i november 1947 *promemoria angående granskning av stiftsnämndernas fastighetsförvaltning*. Beträffande skogsbiträdesorganisationen lämnades i promemorian en redogörelse stiftsvis för förhållandena den 1 juli 1947 samt anfördes dessutom bl. a. följande.

Frågan om erforderligt antal skogliga biträden samt deras anställningsformer och löneförmåner har lösts olika i de skilda stiftet. Inom vissa stift sökte man redan tidigt förmå pastoraten att gemensamt anlita personer med skoglig utbildning och gemensamt bestrida kostnaderna härför. Där detta lyckats, har antalet skogsbiträden successivt kraftigt minskats. I anslutning härtill har heltidsanställning i ökad utsträckning erbjudits biträdena för att uppnå större kontinuitet hos personalen och för att kunna uppställa skärpta kompetenskrav. Löneförmånerna ha därvid i allt större utsträckning utgått i anslutning till civila avlöningsreglementets bestämmelser, d. v. s. i allmänhet anpassats efter de löneförmåner, som tillkomma kronojägarna. Detta har framför allt varit fallet i Karlstads, Skara, Uppsala och Växjö stift.

I andra stift har denna utveckling emellertid ej tagit någon större omfattning. Stundom har man helt bibehållit anställningsformer, som vid boställsordningens införande 1932 ansågos till fyllest, d. v. s. ett mycket stort antal biträden med ersättning i form av arvode. Man har därvid sökt att som skogsbiträden mot relativt låga ersättningar utnyttja företrädesvis pensionerad personal, tidigare anställd i statstjänst eller i bolags- eller godsför-

valtningar, men även i många fall i motsvarande förvaltningar anställd personal i och för deltidstjänst. Denna lokalt betonade rekrytering av skogliga biträden har stundom även kommit att omfatta inom pastoraten boende personer utan egentlig skoglig utbildning men med större eller mindre praktisk erfarenhet av skogsskötsel. Denna skogsbiträdesorganisation finnes i stort sett i Göteborgs, Linköpings, Strängnäs och Luleå stift med mellan 40—50 biträden i varje stift. Inom Visby stift, där antalet biträden uppgår till icke mindre än 60, råda särskilda förhållanden med hänsyn till de många och små, relativt virkesfattiga boställsskogarna.

Ur skogsskötselns synpunkt måste det givetvis vara riktigt att sträva efter en personalorganisation, som i största möjliga utsträckning tillgodoser kravet på att skogarna bli omhändertagna av fullt sakkunnig personal. Naturligt är också, att stiftsjägmästarna såsom huvudsvariga för skötseln av kyrkoskogarna i större eller mindre utsträckning söka skapa en sådan organisation och därvid hysa stort intresse av att erhålla få men väl utbildade skogliga biträden. Detta synes med hänsyn till förhållandena å arbetsmarknaden i alltmer ökad omfattning förutsätta fasta och väl avlönade tjänster, ofta med heltidsanställning.

Från en del pastorats sida ha, framför allt tidigare, vissa betänkligheter rests mot denna utveckling fram mot ett mindre antal fast anställda skogsbiträden. Mest synes man ha reagerat mot det intrång i pastoratens självbestämmanderätt, som ligger däri, att biträdena i praktiken ofta utses av stiftsjägmästaren. Dessutom har man befarat, att administrationskostnaderna skulle bli onödigt höga, icke minst på grund av den ökade reseverksamhet, som onekligen till en viss grad medföljer ett dylikt system. Motståndet mot reformen inom de områden, där den genomförts, synes dock numera ha i hög grad avtagit. Visserligen ha kostnaderna stigit allteftersom en fastare skogsbiträdesorganisation genomförts men utgifterna måste vägas mot de fördelar, varmed man här har anledning att räkna genom en mera rationellt och effektivt bedriven skogsförvaltning.

Uppenbart är emellertid, att man icke bör forcera utvecklingen fram till en sådan fastare skogsbiträdesorganisation. Man bör naturligtvis i största möjliga utsträckning söka laga efter läglighet. Härvid böra stiftsjägmästarna i sina initiativ under alla förhållanden finna det särskilt angeläget att söka lösningar av förekommande personalfrågor i gott samförstånd med pastoraten och alltså i frivillighetens tecken.

En icke oviktig psykologisk roll synes en namnfråga spela i detta sammanhang. Överordnade myndigheter pläga felaktigt benämna de skogliga biträdena »stiftsskogvaktare», oaktat lagen endast känner begreppet *pastoratets* skogsbiträde». De skogliga biträdena äro valda och avlönade av pastoraten och i främsta rummet att betrakta som deras tjänstemän. I de fall biträdet äger skoglig utbildning, vore därför namnet »pastoratsskogvaktare» att föredraga framför det nu brukade »stiftsskogvaktare».

Såväl vid 1948 som vid 1951 års allmänna kyrkomöten väcktes motioner om sådan ändring av 44 § boställsordningen, att lagrummet återfinge sin ursprungliga lydelse (motionerna nr 56 år 1948 och nr 86 år 1951). Vederbörande kyrkomötesutskott hemställde emellertid, att motionerna icke måtte föranleda någon kyrkomötets åtgärd (kyrkolagsutskottets betänkande nr 18 år 1948 och särskilda utskottets betänkande nr 12 år 1951). Kyrkomötena biföllo vad utskotten hemställt (kyrkomötesprotokollen nr 5 år 1948 och nr 6 år 1951).

Ur betänkandet av *kyrkolagsutskottet* år 1948 må återgivas följande.

Till belysande av de problem, som äro förknippade med de ecklesiastiska skogarnas skötsel, vill utskottet omnämna, att skogsmarken till löneboställena omfattar en sammanlagd areal av ungefär 272 000 hektar produktiv skogsmark fördelad på cirka 3 000 löneboställen. Virkesförrådet uppgår till 27,8 miljoner kubikmeter, oftast av synnerligen god kvalitet. Per hektar räknat ha de ecklesiastiska skogarna större virkesförråd än de enskilda skogarna. De ecklesiastiska skogarna utgöra sålunda en för landet i allmänhet och för pastoraten i synnerhet värdefull tillgång.

Då flertalet pastorat erhålla bidrag från kyrkofonden till gäldandet av prästlönekostnaderna och dessa bidrag till sin storlek äro beroende bl. a. av inkomsten från boställena på så sätt att ökad inkomst från boställena i regel medför minskat bidrag från kyrkofonden, har kyrkofonden ett betydande intresse av att inkomsten uthålligt bibehålles eller förbättras. Förvaltningen av boställsskogarna är därför lika mycket ett intresse för det allmänna som för det enskilda pastoratet.

Befogenheten för stiftsnämnderna att föreskriva, att skogsbiträde skall anställas av två eller flera pastorat gemensamt, har av flertalet stiftsnämnder tillämpats så, att pastoraten i görligaste mån sammanförts till distrikt av sådan storlek, att biträde kan anställas med heltidstjänstgöring. Genom denna åtgärd ha stiftsnämnderna velat nedbringa skogsbiträdenas antal i avsikt att i enlighet med utskottets uttalande vid 1941 års kyrkomöte erhålla kvalificerade biträden. — — —

Med de år 1942 vidtagna ändringarna i boställsordningen avsågs icke att göra någon principiell omfördelning av förvaltningsbefogenheterna beträffande boställsskogarna. Stiftsnämnden och stiftsjägmästaren fingo väl ökat inflytande på förvaltningen, men denna tillkommer alltjämt i princip pastoraten. Utskottet har sig också bekant, att reformen i flera stift kunnat genomföras utan friktioner, och anser sig i närvarande läge icke i stånd att angiva, huruvida de olägenheter, som förekommit, varit av den omfattning att en revision kan anses påkallad av stadgandena om löneboställes skog i 3 kap. kungl. kungörelsen den 15 februari 1935 med bestämmelser angående tillämpningen av ecklesiastisk boställsordning. Man synes emellertid kunna förmoda, att där reformen medfört motsättningar, stiftsnämnderna skola finna det angeläget att verka för en utjämning. I sådant hänseende är av vikt, att därest skogsbiträdestjänster trots sin avsedda karaktär av arvodesbefattningar tillsättas i fastare former, pastoraten få utöva ett tillbörligt inflytande. Med särskild styrka gäller detta om befattningshavarna tillförsäkras pensionsrätt. Vidare är det angeläget att av den för dem gällande instruktionen klart framgår, att de hava att betrakta pastoraten såsom sina arbetsgivare.

Med hänsyn till den korta tid som nuvarande bestämmelser gällt och till att de, såvitt utskottet nu kunnat bedöma, riktigt tillämpade äro ändamålsenliga, finner utskottet sig icke kunna tillstyrka, att de nu göras till föremål för omprövning.

I betänkandet av *särskilda utskottet* år 1951 anfördes.

Avsikten med den år 1942 genomförda förändringen var att möjliggöra en rationalisering av boställsskogarnas vård till bästa även för pastoraten. Reformen skulle alltså genomföras i pastoratens eget intresse och det förutsattes, att den skulle företagas i samförstånd med dem. Skulle den på sina håll ha genomförts utan hänsynstagande till de enskilda pastoratens berättigade intressen och önskemål, har detta icke skett i överensstämmelse med lagens syfte.

Enligt utskottets mening äga de skäl, som av kyrkolagsutskottet vid 1948 års kyrkomöte anfördes för ett avstyrkande av samma motion, allttjämt giltighet. Utskottet anser sig därför ej kunna tillstyrka något förslag till ändring av gällande bestämmelser.

Vid 1951 års riksdags höstsession framställde herr Pettersson i Ersbacken en *interpellation* till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, i vilken interpellanten frågade,

1) om statsrådet vore villig att medverka till en närmare utredning av frågan, huruvida den nuvarande ordningen beträffande förvaltningen av pastoratens boställsskogar kunde sägas vara i överensstämmelse med de principer, som lågo till grund för 1932 års ecklesiastika boställsordning, samt huruvida de av stiftsnämnderna vidtagna åtgärderna att tvångsvis sammanföra flera pastorat i gemensamma skogsbiträdesdistrikt hade skett med vederbörligt hänsynstagande till de enskilda pastoratens intressen och önskemål, samt

2) huruvida statsrådet, om det vid en dylik utredning skulle visa sig att stiftsnämndernas åtgärder i fråga om skogsförvaltningen icke stode i överensstämmelse med lagens syfte, vore villig att vidta erforderliga åtgärder för att pastoraten skulle återfå sin självbestämningsrätt i fråga om sina skogar.

I sitt svar på interpellationen fann *departementschefen*, att interpellantens första fråga måste besvaras nekande, vid vilket förhållande även svaret på den andra frågan vore givet (andra kammarens protokoll den 13 december 1951, § 7).

Yttrandena.

Kammarkollegium samt stiftsnämnderna i Linköping och Västerås anse den av motionärerna begärda utredningen opåkallad. Majoriteten inom stiftsnämnden i Uppsala samt styrelsen för Svenska pastoratens riksförbund ifrågasätta utredning. De uppställa emellertid i någon mån andra utredningsmål än vad motionärerna gjort. En ledamot av stiftsnämnden i Uppsala tillstyrker utredning rörande de av motionärerna avsedda förhållandena.

Rörande 1932 års ecklesiastika boställsordning anför styrelsen för *Svenska pastoratens riksförbund*.

Den reform av förvaltningsordningen för prästboställena, som genomfördes år 1932, var uttryck för följande grundsatser:

1) Prästboställena äro till största delen anskaffade av vederbörande församling själv eller donerade av enskilda personer till församlingen eller dess kyrka för att utgöra löneförmån för församlingens prästerskap. Till mindre del äro boställen upplåtna av staten, även i detta fall till avlöningsförmån för viss församlings prästerskap.

2) Följaktligen skulle avkastningen av ettvart boställe användas till avlöande av prästerskapet i den församling, som anskaffat bostället eller fått det donerat eller upplåtet till sig.

3) Församlingen eller — om två eller flera församlingar sammanförts till ett pastorat — detta skall självt förvalta de boställen, vilkas avkastning det får använda till avlöande av sina präster.

4) Då boställena äro bundna till visst ändamål, äger det allmänna kontrollera, dels att boställena icke användas för annat ändamål, dels ock att förvaltningen är så god, att en skälig avkastning utvinns till betalande av lönekostnaderna. För denna kontroll har det allmänna inrättat särskilda organ, boställs- och stiftsnämnder, i vilka såväl kyrkliga som statliga intressen äro företrädde.

Beträffande särskilt förvaltningen av boställsskogarna, om vilka motionen handlar, har kontrollen att tillse, att skogsvården icke eftersätts. I princip är denna uppgift av alldeles samma art som den uppsikt, skogsvårdsstyrelserna utöva över enskilda skogar. Under förarbetena till boställsordningen övervägdes att låta skogsvårdsstyrelserna överta kontrollen över boställsskogarna. Att frågan icke löstes på detta sätt, berodde på att skogsvårdsstyrelsernas dåvarande centralorgan, skogsvårdsstyrelsernas förbundscentralråd, avböjde uppgiften av den grund, att skogsvårdsstyrelserna och deras personal vid denna tid voro alltför arbetstyngda för att lämpligen kunna åta sig ytterligare skogar.

År 1932 föreskrefs, att ettvart pastorat, som förvaltade boställsskog, skulle anställa ett skogligt biträde. Detta biträde fick pastoratet självt utse, men valet skulle underställas stiftsnämndens prövning och fastställelse. Grunden till underställningsskyldigheten var, att man ville skapa en garanti för att icke några direkt olämpliga biträden anställdes. Stiftsnämnden kunde endast undanröja verkställt val, icke utse annan i den valdes ställe.

Det skoglige biträdet var sålunda en rent kommunal funktionär, som hade pastoratsorganen till huvud- och förmän och icke alls var underställt stiftsnämndens eller dess tjänstemäns befäl. Det var också pastoratets sak att bestämma om ersättning till biträdet.

Lagändringen år 1942 avsåg att stärka stiftsnämndens inflytande på skogsförvaltningen, uttalar *kammarkollegium*, som rörande anledningen härtill anför följande.

Det sätt, varpå boställena förvaltas, är av intresse ej endast för vederbörande pastorat utan ock för kyrkofonden. Därest avkastningen av boställena samt andra präst- och kyrkomusikerlönetillgångar inom ett pastorat jämte en utdebitering inom pastoratet intill visst av Kungl. Maj:t för varje år bestämt öretal per skattekrona icke förslå till gäldande av pastoratets präst- och kyrkomusikerlönekostnader, skall nämligen ur fonden utgå tillskott för täckande av bristen. Å andra sidan skall, därest förstnämnda lönetillgångar lämna så stor behållen avkastning, att därå uppkommer överskott, sedan berörda lönekostnader blivit täckta, till fonden inlevereras hälften av överskottet. Fonden finansieras till större delen genom den allmänna kyrkoavgiften, som utdebiteras på skattekronorna inom rikets alla pastorat. Det är i följd härav uppenbarligen ett betydande allmänt intresse, att boställena förvaltas på sådant sätt, att en god och jämn avkastning utvinnes. Med hänsyn härtill måste pastoratens boställsförvaltning underkastas erforderlig kontroll. Att sådan kontroll är i särskild grad påkallad såvitt angår skogsförvaltningen, uttalades redan i förarbetena till boställsordningen. Det framhölls i desamma, att beträffande boställsskogarna möjligheten att för ernående av tillfälliga ekonomiska lättnader lösgöra och konsumera kapitalvärden vore avsevärt större än beträffande jordbruken och att en dylik kapitalkonsumtion i fråga om skogen medförde större och mera svårbotade skador än i fråga om jordbruken.

Initiativet till lagändringen 1942 togs av stiftsnämnden i Uppsala, som närmare påvisade olägenheterna ur skogsvårdssynpunkt av de tidigare gäl-

lande bestämmelserna. Dessa bestämmelser hade sålunda bl. a. medfört, att stiftsnämnden ofta nog nödgats såsom skogsbiträde godtaga en person, som varit mindre lämplig för uppdraget, ävensom att skogsbiträdesbefattningarna i betydande utsträckning blivit utpräglade bisysslor, som fått stå tillbaka för biträdenas andra arbetsuppgifter. Den av stiftsnämnden i Uppsala uttalade uppfattningen delades av flertalet övriga stiftsnämnder och myndigheter.

Genom reformen vanns i huvudsak, att stiftsnämnden fick möjlighet tillse att uppdraget i fråga om skogsskötseln blev anförtrott åt en härför väl skickad person, som erhöll ett skäligt arvode, samt att ett skogsbiträde kunde anställas för flera pastorat, varigenom biträdet kunde bli heltidsanställt. Pastoraten fingo emellertid alltfört genom val utöva inflytande vid tillsättningen. Vidare bereddes — enligt tillämpningsföreskrifterna till boställsordningen, 3 kap., A, 1 § — pastoraten tillfälle att yttra sig beträffande tillsättning av skogsbiträde gemensamt för flera pastorat (bildande av s. k. skogsbiträdesdistrikt), beträffande biträdes avlöning och tjänstgöringsförhållanden m. m. Slutligen må erinras om pastoratens rätt att i de särskilda fallen genom besvär få stiftsnämndens beslut i ämnet underställda Kungl. Maj:ts prövning.

Styrelsen för *Svenska pastoratens riksförbund* yttrar i fråga om 1942 års reform.

Reformen avsåg — om man tar hänsyn endast till den del, vari riksdagen medverkade och som innefattade ändring i 44 § ecklesiastik boställsordning — icke mer än att pastoraten skulle kunna sammanföras till distrikt med gemensamt skoglign biträde. Detta sammanförande fick till följd, att föreskrifter måste meddelas för det fall, att pastoraten inom ett distrikt icke blevo eniga om valet av skogsbiträde eller om avlöningen till biträdet. Föreskriften innebar, att avgörandet i sådana fall lades i stiftsnämndens hand.

I förarbetena till reformen betonades, att det icke var fråga om att förringa skogsbiträdesbefattningens kommunala karaktär. Även efter reformen äro biträdena enligt lagen att anse som arvodestagare och ej som löntagare.

Även om införandet av gemensamma skogsbiträden i viss mån inskränkte pastoratens rörelsefrihet vid skogsförvaltningen, så är det dock de efterföljande administrativa bestämmelserna och — i några stift sättet för reformens genomförande — som väckt det missnöje, varom i motionen talas. Dessa bestämmelser förvandlade nämligen i realiteten skogsbiträdena från pastoratens till stiftsnämndens tjänstemän. Det må blott erinras om att enligt dessa bestämmelser stiftsnämnden har att »bestämma de arbetsuppgifter, som av skogsbiträdet skola för *pastoratens räkning* fullgöras». Stiftsnämnden bemyndigades också att utfärda arbetsordningar för skogsbiträdena.

Rörande verkningarna av 1942 års författningsändringar samt behovet av utredning härom anför *kammarkollegiet*.

Den av statsmakterna år 1942 beslutade lagändringen åsyftade en bättre kontroll av skogsbiträdespersonalens kompetens samt duglighet och intresse för uppgiften. Skogsbiträdet är emellertid fortfarande anställt hos pastoratet och verkställer utstämplingar för dess räkning enligt planen samt övervakar utförandet av beslutade skogsvårdsåtgärder. Pastoratet får självt

besluta försäljning, skogsavverkning och skogsvårdsåtgärder samt tillgodogöra sig den resterande skogsavkastningen. Ett pastorat med intresse för att på bästa sätt förvalta skogarna kan svårigen ha blivit lidande på 1942 års reform.

Stiftsnämndens ökade inflytande på utseendet av skogsbiträdena innebar en modifikation av 1932 års lagstiftning men kan enligt kollegiets mening icke betecknas såsom stridande mot dess princip om pastoratsförvaltning av skogen. Den effektivisering av skogsvården, som 1942 års lagändring avsåg att medföra, var av intresse för såväl det allmänna som pastoraten. Det torde icke kunna med fog göras gällande, att de åsyftade fördelaktiga verkningarna för skogsvården skulle ha uteblivit. Att under sådana omständigheter nu företaga en utredning rörande den principiella betydelsen av 1942 års lagändring förefaller knappast vara av praktiskt värde.

Stiftsnämnderna i Linköping och Västerås redogöra i sina avstyrkande yttranden för nämndernas erfarenheter av gällande ordning.

Majoriteten inom stiftsnämnden i Uppsala anser den begärda utredningen i sak otillräckligt motiverad. Emellertid anför nämnden vidare följande.

Vid ett ställningstagande för eller emot en utredning synes man emellertid ej böra förbigå den opposition som, främst inom vissa pastoratsförbund, kommit till synes i denna angelägenhet. En förutsättning för att en utredning i dessa frågor skulle få någon mening måste emellertid vara, att den lades upp på ett sätt som medgäve en allsidig belysning av möjligheterna att inom ramen av 1932 års lagstiftning åstadkomma en tillfredsställande hushållning med de ecklesiastiska skogstillgångarna. Direktiven borde sålunda jämväl omfatta uppdrag att undersöka, vilka anledningarna varit till det initiativ till ändring av boställsordningen som togs 1941 samt till det sätt, varpå de nya lagbestämmelserna i vissa stift tillämpats. Den nya ordningens inverkan på boställsskogarnas skötsel och tillstånd borde härvid även belysas i den mån så utredningsmässigt vore möjligt.

Enär det ofta gjorts gällande att pastoratens självbestämmanderätt blivit obehörigen inskränkt genom det sätt, varpå 1942 års lagändringar tillämpats, borde även sådana frågor vid en eventuell utredning uppmärksammas.

Stiftsnämnden har för sin del intet att erinra emot att en utredning kommer till stånd, dock endast under förutsättning, att ramen för densamma vidgas på sätt här angivits.

En ledamot av stiftsnämnden i Uppsala yttrar bl. a.

Olust och missnöje hava i olika sammanhang kommit till uttryck i fråga om tillämpningen i vissa fall av 1942 års lagstiftning. Vilken grund denna missnöjesyttring än må hava, måste det ur alla synpunkter anses önskvärt för att icke säga nödvändigt, att varje åtgärd tillvaratages, som är ägnad att befordra ett gott och förtroendefullt samarbete mellan de olika myndigheter, som hava att — var och en med sitt uppdrag — handhava den ecklesiastiska boställsförvaltningen.

Den av motionärerna begärda utredningen förefaller vara en sådan åtgärd. Man kan förmoda, att genom en sådan utredning klaggörande principer och riktlinjer skulle framkomma, ägnade att undanröja de olika uppfattningar i fråga om lagstiftningens mål och medel, som hittills kommit till uttryck.

Styrelsen för *Svenska pastoratens riksförbund* anför slutligen.

Då pastoratets tidigare förvaltning av boställsskogarna självfallet huvudsakligen utövades genom skogsbiträdet, har följden av att detta ställts un-

der stiftsnämndens befäl blivit, att i realiteten själva boställsförvaltningen helt eller delvis övergått från pastoraten till stiftsjägmästaren. I ett ytterlighetsfall — som visserligen icke sanktionerats av vederbörande stiftsnämnd — har det t. o. m. gått så långt, att pastoratets befattning med boställsskogarna inskränkts till att då och då ta emot postanvisningar från skogsbiträdet å skogsavkastning, som detta utvunnit ur pastoratets boställsskogar utan att pastoratet ens haft möjlighet att kontrollera beloppens riktighet, långt mindre inverka på hur förvaltningen skedde.

I praktiken ha de nya föreskrifterna fallit mycket olika ut. I ett antal stift, där stiftsnämnd och stiftsjägmästare haft förståelse för värdet av kommunal självstyrelse, har reformen genomförts med mjukt handlag och i samförstånd med pastoraten. I dessa stift har missnöjet med reformen icke framträtt så starkt. I andra stift, där vederbörande myndigheter icke beaktat värdet av den kommunala självstyrelsen, har reformen genomförts med mindre hänsynstagande till pastoratens önskemål. I dessa stift har missnöjet med reformen varit och är ännu mycket utbrett bland pastoratens medlemmar och självstyrelseorgan. Det var sålunda detta missnöje, som gav den första stöten till bildande av pastoratsförbunden. Vidare har ett stort antal överklaganden av stiftsnämndernas beslut i hithörande frågor förekommit. Samarbetet mellan stiftsjägmästaren och pastoratsorganen, vilket i de flesta stift är gott, har i de stift, som nu äro i fråga, lidit och är i något fall praktiskt taget obefintligt. Detta är så mycket mera beklagligt, som ju villkoret för att ett gott skogligt resultat skall nås, är att sådant samarbete kan ske i en anda av samförstånd och endräkt.

En annan följd av 1942 års reform har blivit, att boställsförvaltningen i hög grad fördyrats. Detta kan kanske anses vara en naturlig följd av utvecklingen, i den mån kostnadsökningen nämligen beror på ökade utgifter för skogsbiträdenas avlöning och pensionering. Men till stor del beror ökningen på att skogsbiträdena ha stora distrikt, inom vilka de måste resa. Detta drar med sig kostnader för resor och traktamenten — i stor utsträckning för tjänstebilar. Resorna ta f. ö. i anspråk en mycket betydande del av skogsbiträdenas tid, varigenom den effektiva arbetstiden i åtskilliga fall blir liten.

Allt som allt ha kostnaderna för skogsförvaltningen mångdubblats genom 1942 års reform.

Styrelsen är för sin del av den meningen, att det nuvarande tillståndet är otillfredsställande och att i varje fall tillämpningsföreskrifterna böra ändras. Därvid bör eftersträvas att — utan eftersättande av kraven på god skogsvård och på kontroll över förvaltningen — den kommunala självstyrelsens grundsatser på detta område komma till sin rätt. Hur i övrigt detaljerna böra utformas synes böra bli föremål för utredning och överväganden.

Utskottet.

År 1942 ändrades 44 § 1932 års ekklesiastika boställsordning samt tillämpningsföreskrifterna till boställsordningen. Verkningarna av dessa ändringar ha enligt motionärernas uppfattning blivit av den art, att de knappast kunna sägas stå i överensstämmelse med principerna i boställsordningen. Närmare utredning i ämnet påkallas i motionen.

Enligt boställsordningen skall ekklesiastiskt löneboställe förvaltas av pastoratet. Vid sin förvaltning har pastoratet emellertid att iakttaga de särskilda förvaltningsbestämmelser som finnas intagna i boställsordningen. Dessa in-

ledas, såvitt rör löneboställes skog, med den av motionärerna berörda 44 §. I sin ursprungliga lydelse innehöll paragrafen huvudsakligen endast att för skötseln av skogen skulle hos pastoratet vara anställd en person med skoglig utbildning samt att valet av detta skogsbiträde skulle för prövning och godkännande underställas stiftsnämnden. Enligt de år 1935 utfärdade tillämpningsbestämmelserna till boställsordningen skulle val av skogsbiträde i regel avse en tid av högst två år i sänder.

Författningsändringarna år 1942 åsyftade att till gagn för skogsvården stärka stiftsnämndens inflytande på förvaltningen av boställsskog. I detta syfte upptogs i 44 § boställsordningen stadganden om behörighet för nämnden att sammanföra två eller flera pastorat till ett distrikt med gemensamt skogsbiträde, att i vidare mån än tidigare pröva vem som skall anställas såsom skogsbiträde samt att bestämma arvode till biträdet. Ändringarna i tillämpningsbestämmelserna följde i stort sett riktlinjer som angavos i propositionen om ändring i boställsordningen och som av riksdagen lämnades utan erinran. Genom de ändrade tillämpningsbestämmelserna gavs åt stiftsnämnd vidsträckt bestämmanderätt även i avseende å skogsbiträdes anställningstid, arbetsuppgifter, boningsort, entledigande m. m. Innan beslut fattas i nu berörda frågor skall dock pastoratet i allmänhet lämnas tillfälle yttra sig.

I motioner vid 1948 och 1951 års kyrkomöten hemställdes om åtgärder för att pastoraten skulle återfå den befogenhet i fråga om boställsskogarna som varit dem given i 1932 års boställsordning. Motionerna föranledde icke någon kyrkomötets åtgärd.

Nu föreliggande motion synes vara av mera begränsad räckvidd än nyssnämnda motioner. Huruvida *de år 1942 införda författningsbestämmelserna i och för sig* äro stridande mot boställsordningens huvudprinciper och alltså till äventyrs böra slopas, torde nämligen icke i första hand vara vad motionärerna önska få utrett. En utredning härom skulle f. ö. — såsom antytts av stiftsnämnden i Uppsala — med nödvändighet behöva klarlägga också möjligheterna att inom ramen av 1932 års lagstiftning i dess ursprungliga gestaltning åstadkomma en sådan hushållning med de ecklesiastiska skogstillgångarna att behovet av de år 1942 genomförda författningsändringarna bortfölle. Utskottet vill icke föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om en så vittfattande utredning.

Vad motionärerna med styrka hävda är däremot att *tillämpningen av 1942 års bestämmelser* icke varit tillfredsställande. Principen att pastoratet innehar förvaltningsbefogenheten beträffande boställsskog anses ha inom stora delar av stiftsnämndernas förvaltningsområden mer och mer negligerats. Vidare uppgives i motionen, att ett antal stiftsnämnders handhavande av sina befogenheter att sammanföra flera pastorat till ett skogsbiträdesdistrikt knappast skett med vederbörligt hänsynstagande till de enskilda pastoratens berättigade intressen och önskemål.

I vad mån de av motionärerna angivna bristerna vid tillämpningen av boställsordningen äro av allvarigare art synes vanskligt att avgöra. Utskottet vill erinra om några tidigare bedömanden av spörsmålet. Kyrkolagsutskottet vid 1948 års kyrkomöte ansåg sig icke i stånd att angiva, huruvida de olägenheter av 1942 års reform som förekommit varit av den omfattning, att en revision av tillämpningsbestämmelserna kunde anses påkallad. Särskilda utskottet vid 1951 års kyrkomöte uttalade att, om 1942 års reform på sina håll skulle ha genomförts utan hänsynstagande till de enskilda pastoratens berättigade intressen och önskemål, detta icke hade skett i överensstämmelse med lagens syfte. Chefen för ecklesiastikdepartementet anförde vid 1951 års riksdags höstsession i interpellationssvar till herr Pettersson i Ersbacken, att han icke funnit någon anledning misstänka, att den nuvarande ordningen beträffande förvaltningen av boställsskogarna icke skulle — i de hänseenden, som interpellanten närmast syntes åsyfta — stå i överensstämmelse med de principer, som låge till grund för den gällande boställsordningen. Ej heller, uttalade departementschefen, kände han till något fall, då de av stiftsnämnderna vidtagna åtgärderna att tvångsvis sammanföra flera pastorat i gemensamma distrikt skulle ha skett utan vederbörligt hänsynstagande till de enskilda pastoratens intressen och önskemål. Om så likväl förekommit, hade givetvis rättelse i första hand bort sökas genom fullföljd av talan i vederbörlig ordning mot ett dylikt beslut. Departementschefen förklarade sig följaktligen icke vilja medverka till en av interpellanten begärd utredning, motsvarande den varom hemställts i förevarande motion. Självklart vore emellertid, att departementschefen även i fortsättningen skulle med uppmärksamhet följa detta spörsmål.

Enligt utskottets uppfattning berör motionen frågor av stor betydelse för en god skötsel av pastoratens boställsskogar. Den i motionen återgivna uppfattningen, att sammanförande av pastorat till ett skogsbiträdesdistrikt mångenstädes skulle ha varit till skada ur ekonomisk synpunkt, torde visserligen knappast uppbäras av en allmän opinion bland pastoraten. Att i vissa fall motsättningar mellan stiftsnämnd och pastorat beträffande skogsförvaltningen förekommit är dock ovedersägligt. Detta förhållande synes utskottet beklagligt, bl. a. emedan det kan medföra risk för att pastoratens intresse för förvaltningen kan försvagas. Här antydda olägenheter torde likväl vara begränsade till ett fåtal stift. De synas icke vara av sådan storlek, att en särskild utredning om tillämpningen av boställsordningen kan anses nödvändig. Utskottet vill emellertid understryka betydelsen av att stiftsnämnderna — såsom 1948 års kyrkolagsutskott ansåg sig kunna förmoda — skola finna det angeläget att verka för en utjämning av möjligen förekommande motsättningar. Utskottet anser det också vara av synnerligt värde, att chefen för ecklesiastikdepartementet såsom framgår av hans ovannämnda interpellationssvar har sin uppmärksamhet riktad på frågan.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II: 145, icke måtte föranleda nå-
gon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 november 1952.

På tredje lagutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar Carl Eriksson, Albert Hermansson,
Eskilsson, Ivar Nilzon, Boo, Sten, John Johansson och Spetz;
från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Stjärne, Ericsson
i Sörsjön, Ahman, Jansson i Aspeboda, Andersson i Ryggestad och Nilsson i
Bästekille*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.